

Tudósítások, beszámolók, interjúk

Magyarok szovjet fogságban című kötet bemutatója

[Rendhagyó történelemórán vehettek részt a Szent Margit Gimnázium végzős diákjai](#)

Részletek

[Rendhagyó történelemórán vehettek részt a Szent Margit Gimnázium végzős diákjai](#)

KOSSUTH RÁDIÓ, VASÁRNAPI ÚJSÁG - 2016.12.18.

Mv: Háromnegyed hét lesz három perc múlva. Itt a Vasárnapi újság. Mai magyar társadalmunk egyik legégetőbb és legfájóbb kérdése a fogoly-ügy. Érdekelve van ebben annak minden rendű rétege és minden rangú tagja. Így kezdte a miniszterelnökhöz 1945 nyarán írt levelét Teleki Géza közoktatásügyi miniszter, Teleki Pál fia. Nem véletlenül, hiszen az országban szinte nem is volt olyan család, amelyiket ne érintett volna közelről a hadifogoly-kérdés. A II. világháborút, és az utána létrejött táborokat, az ott őrzött folyók történetét azóta is sok kutatás és könyv próbálta nyomon követni. S ehhez segítségül szolgáltak az ország levéltárai, múzeumi gyűjteményei, és az eseményeket átélt túlélőkkel készített interjúk, visszaemlékezések. Igazán azok a diákok gazdagodhatnak nem mindennapi tudással, emlékkel, akik rendhagyó történelem órára ülhetnek be, ahol az alkalmi történelemtanár maga a történész. A Szent Margit Gimnáziumban tavasszal érettségiző diákok kezébe a Szovjetunióban fogságban tartott és kényszermunkára hurcolt magyarokról szóló könyvet adták a szerzők, majd tartották meg előadásukat. Kakuk L. Tamás összeállítása következik.

R: A budai Szent Margit Gimnáziumban vagyunk, rendhagyó történelem órára készül itt a diákok egy része, hiszen a Nemzeti Emlékezet Bizottsága itt mutatja be legújabb kiadású könyvét, amelynek címe Magyarok szovjet fogságban.

Megszólaló: Nagyon szépen köszönjük az íróknak, hogy eljöttek bemutatni a könyvet. És meg is kérném, hogy tartsák meg a rendkívüli történelem óránkat.

Bank Barbara, bizottsági tag, Nemzeti

Emlékezet Bizottsága: Tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit!

R: Bank Barbarát hallják.

Bank Barbara: ... a központban, és mindenki úgy használja, hogy a gulágra hurcolták, a gulágra vitték. Mi is a gulág? Mivel itt már nem nagyon tanulnak oroszul, ezért nem fogom feloldani most oroszul ennek a szónak a jelentését, magyarul pont elég ennyit tudni róla. A táborrendszer abban a megyében, amiben már a magyarok is belekerültek a...

R: Tisztartó Márk tanár úrral folytatjuk ezt a témát. Miért gondolta fontosnak, hogy a diákok halljanak egy ilyen előadást?

Tisztartó Márk, pedagógus, Szent Margit Gimnázium: Azt hiszem, hogy ezt még köztünk élő történelem. Tehát, hogyha a dédszülőket, nagyszülőket megkérdezzük, akkor ez már egy olyan történelmi téma, ami a családban tovább él. Beszélgettem velük ilyen témákról. Nagyon sokan mondtak olyan történetet, ami az ő életüket is befolyásolta. Azt gondolom, hogy a legfontosabb a történelemnél talán ez, hogy azokat az eseményeket jól megértsük, ami a mostani életünket is családi okokból befolyásolja.

R: Hogy látja? A fiatalok érdeklődnek a múlt iránt?

Tisztartó Márk: Hogyha közel tudjuk hozni hozzájuk, akkor azt látom, hogy igen. Tehát amikor megtapasztalják azt, hogy ez az én történetem is, akkor azt hiszem, hogy igen.

R: Szabó Blankával beszélgetünk a rendhagyó történelem óra után. Milyen újdonságokat hallott itt, Blanka?

Megszólaló2: Sok mindent, de igazából ezzel a témával már egyre többet foglalkozunk, és szerintem ez nagyon fontos és jó. Talán, ami különleges volt, ez a pszichológiai háttere annak, hogy az emberek amikor hazatértek, akkor mit érezhettek? És ebbe nagyon bele tudtam helyezkedni mint mondjuk egy leendő anyukat, hogy a fiam esetleg vagy a férjem, aki ugye a háborúból hazatért, aztán cseberből vederbe kerül, hogy egyik helyből a másikra hurcolják, és ezek a megpróbáltatások milyenek (...) akkor?

R: Mondta, hogy foglalkoztak már ezzel az iskolában. Tananyag ez most már? Egyre többet lehet róla hallani?

Megszólaló2: Sokat foglalkozom a történelemmel, én nagyon szeretem a történelmet, és részt vettem egy ilyen versenyen, amiben konkrétan az egyházüldözésről volt szó, a Rákosi, Kádár-rendszerben, illetve Németországban voltam egy ilyen cserediák kapcsolaton, és ott volt egy téma hét, ahol a hadifoglyokról tanulhattunk.

R: Miért érdekli a múlt? Mi az, amit különösnek talál benne? Mi az, ami vonzó a múltban?

Megszólaló2: Nem tudom pontosan, hogy kitől idézek, de egyszer valaki mondta, hogy, aki nem ismeri a múltját, azzal előfordulhat, hogy megismétlődik vele. Szerintem azért fontos a múlt, hogy tanuljunk belőle, és hogy a későbbiekben az életünkben tudjuk alkalmazni, és hogy tudjunk tanulni mások hibáiból.

R: Bognár Zalán miért tartja fontosnak, hogy a fiataloknak ezeket elmondják?

Bognár Zalán, egyetemi docens, Károli Gáspár Református Egyetem: Egy olyan téma, ami a történelmünk része, sőt, a nagy- vagy dédszüleink a története, amiről beszélünk. És erről több generáción keresztül nem lehetett beszélni. Ezért tartom rendkívül fontosnak, hogy is mondjam, hogy kvázi tiszta vizet öntsünk a pohárba. Egyáltalán tudjanak ezekről a tragikus eseményekről. És talán ennek tükrében jobban tudják értékelni a saját életüket, a saját korszakukat, hogy most nem kell ilyen nyomorúságos időszakban élniük. És historia est magistra vitae, tehát a történelem az élet tanító mestere, nagyon sok mindent tanulhatnak az elődeikből, abból, hogy hogyan lehet túlélni nyomorult helyzeteket. És mondom, ebből azért erőt is meríthetnek. És egyszerűen a nagyszülők, dédszülőknek a története szerintem fölsejlethet, annál is inkább, mivel ezekről nem beszéltek, hiszen tiltva volt. Azt mondták nekik, amikor hazaengedték őket, ha ezekről beszélnek, visszaviszik őket. És még a családtagoknak sem beszéltek éppen ezért ezekről. Tapasztalatom az, hogy amikor ilyen téma, akár az egyetem is előkerül, akkor derül ki, hogy jó, egyik nagyszülő, dédszülő, ilyen sorsra jutott. És bizony az egyik könyvem, amikor megjelent, akkor az egyik asszony úgy jött oda hozzám, hogy nagyon hálálkodott, nagyon köszönte, hogy megjelent a könyv. Mert így úgy érzi, hogy az ő édesapjáról megemlékeztek. Aki valahol útközben halt meg vagy a temesvári táborban, nem lehet tudni pontosan, de hogy ezzel nem foglalkoztak, és hogy a történelem homályába került, és ez neki nagyon fájt, hogy azt se tudja, hol halt meg az ő édesapja. És így legalább valaki foglalkozik ezzel a témával.

R: A gyerekek döbbszent csendben hallgatták az előadást, főleg, amikor személyes részeket hallottak, azt, hogy tulajdonképpen mit éltek át azok, akiket elhurcoltak. Jó ez, hogy megdöbbszentek és ilyen néma csendben hallgatták?

Bognár Zalán, egyetemi docens, Károli Gáspár Református Egyetem: Én azt hiszem, hogy jó, mert olyan információt kaptak, amikről eddig nem tudtak. Tehát azért is kezdtem úgy az előadásomat, hogy több politikus is mondta, jobboldaltól baloldalig, hogy a társadalom legégetőbb, legfájóbb kérdése, hiszen több százezer, hat-kilencszázezer embert vittek el ugye a Trianon, illetve a (...) előtti Magyarországot

vesszük alapul. Szinte nem volt olyan család, aki még ne lett volna érintve. Tehát, hogy nagyon fájó kérdés volt. És sajnos a mai napig nem tisztázódtak itt a dolgok, a számok sem. Azért is döbbsentek, mert annyira nem tudtak az egészről. És az érzékelhető volt, hogy mikor három árva gyerek, 14, 12 és egy 9 éves gyerek ír, hogy elvitték édesapjukat, édesanyjukat, meg elvitték a nővérüket, hogy, hát, most segítsenek rajtuk, meg, hogy engedjék haza. Amikor én a dokumentumot is látom, hát, hogy tényleg az ember szíve elszorul, hogy milyen történetek vannak, hogy mik megtörténtek, hogy egyeseknek miket kellett átélni.

R: Mondott egy különleges dolgot. Nagyon sokan várják azt, talán a közvélemény egy része is, szakemberek is, hogy a szovjet levéltárak, ha megnyílnak, akkor majd még nagyon sok mindent meg lehet tudni erről a korról. Ön pont az ellenkezőjét mondta.

Bognár Zsolt: Talán nem mondanám, hogy pont az ellenkezőjét, de az biztos, hogy ettől nem szabad olyan túl sokat várnunk. A szovjet rendszer az a terrorra, a félelemre épült, hiszen egy szűk hatalmi elit gyakorolta a hatalmát, és csak úgy tudta megtartani, úgynevezett forradalmi terrorral. Tehát azok a dokumentumok, amiket mi találunk és amikkel eddig is találkoztunk, azok nem a valóságot ábrázolják, hanem azt ábrázolják, amit az előjáróik, a feljebb valók elvártak tőlük. Tehát ugye maga Sztálin mondta azt, hogy ugyan ki bízhat meg kizárólag az írott dokumentumokban, javíthatatlan bürokratakon kívül, legfeljebb a levéltári patkányok. Tehát ő maga is tudta, hogy hamisítják, retusálják, fényezik a valóságot, azért, hogy neki megfeleljenek. Tehát, hogy ezek a dokumentumok nyilván, hogy nagyon sok adalékot adnak, de viszont nagyon kemény forráskritikával kell kezelnünk. Hiszen, mondom, egy totalitárius államban készültek, és nem a valóságot, hanem megfelelési kényszer szerint azt írtak le, amit elvártak tőlük. De itt egybe kell vonni a magyarországi forrásokkal és a visszaemlékezésekkel. A személyes visszaemlékezések a leghitelesebbek, hiszen a tanúságával mondja el, hogy mi történt, és ezek a visszaemlékezések egymást erősítik.

Bank Barbara: Volt olyan interjúm, hogy a bácsit elítélték és Gulag-táborba, a Gulag-tábor rendszerbe került. A lánya is ott volt az interjúkészítésnél, és ott mondta el életében először nekem azt, hogy mi történt vele, mondjuk, megpróbált megszökni és mit csináltak vele utána

R: Talán olyan megaláztatásokban is volt részük, ami miatt a család előtt szégyellték, hogy egyáltalán velük megtörténhetett. Ugye?

Bank Barbara: Igen, ez így van. Az akkori embernek az erkölcsse és a magatartása az teljesen más volt a ma emberéhez képest, és bizony vannak olyan elemek, momentumok az életben, az életüknek az akkori szakaszában, amit ott műveltek vele.

Ugye itt nem csak férfiakról beszélünk, hanem nőkről is. A nők, azok folyamatosan végzálásnak voltak kitéve a táborokban is. A férfiakkal sem bántak enyhébben. Főleg, hogyha azt vesszük, hogy a politikai elítélteket köztörvényesekkel együtt zárták be, illetve a köztörvényesek voltak azok, akik fölöttük, úgymond, regnáltak, folyamatosan konfliktusba kerültek a köztörvényesekkel. Úgyhogy sem a férfiaknak, sem a nőknek nem volt könnyű. És az, aki, mondjuk, ott született, vagy ott volt gyerek, hát, az sem irigylésre méltó.

R: Tulajdonképpen egyre kevesebben vannak már azok, akik vissza tudnak emlékezni, hiszen az életkorukból adódóan lassan eltávoznak. Befejezett ez a munka?

Bank Barbara: Koránt sem. Máig is, ahogy jártam az országot az elmúlt hónapokban, ahogy beszéltem emberekkel, találkoztam túlélőkkel, és még mindig tudnak mesélni. Vannak olyan túlélők, vannak olyan emberek, akiket még senki nem kérdezett meg, és beszéltek nekem. Aztán vannak olyanok is, akik már ugyan nem tudnak, de a családtagjaiknak elmesélték, és ők is hihetetlen dolgokat meséltek különböző előadó utakon, illetve előadásokon.

Mv: Rendhagyó történelemóra. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága a Szent Margit Gimnáziumban különleges formában mutatta be a Magyarok szovjet fogságban című dokumentumkötetét.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)
